

Tijdvakken

Hieronder vind je voor elk tijdvak een korte beschrijving met de kenmerkende aspecten. Ook zijn er voor elk tijdvak minstens 9 persona's genoemd. Meestal hebben die te maken met de kenmerkende aspecten van dat tijdvak of het zijn nieuwe beroepen die eerst nog niet bestonden.

Mochten er in de methode of in andere bronnen die jullie tot je beschikking hebben andere personages beschreven staan, dan kun je die natuurlijk heel goed als persona gebruiken, omdat je daar al veel informatie over hebt.

Niet voor elke persona kun je alle informatie op het persona-vel makkelijk vinden. Dat hoeft ook helemaal niet, veel zaken waren voor mensen uit één tijdvak wel ongeveer gelijk. In de middeleeuwen aten ze nog geen aardappels en was iedereen rooms-katholiek. Wat wel uitmaakt is de welvaart, vaak zorgde dat voor grote verschillen in levensstijl. Laat leerlingen dus een inschatting maken of de persona rijk, arm of iets daar tussenin is geweest en tot welke stand (adel, geestelijke, burger (boer, ambachtsman, koopman) etc.) hij of zij behoorde.

Handige bronnen over mensen en kinderen uit verschillende periodes:

- **Zomaar een straat door de eeuwen heen**, Anne Millard / Steve Noon, Gottmer, ISBN 978-90-257-5352-8
(Ook Zomaar een stad... & Zomaar een haven...)
- **Kinderen van Nederland**, Jan Paul Schutten, Gottmer, ISBN 978-90-257-5465-5
- **Kinderen van Amsterdam**, Jan Paul Schutten, Gottmer, ISBN 978-90-257-5180-7
- **Lang geleden**, Arend van Dam en Alex de Wolf, Unieboek Het Spectrum, ISBN 978-90-475-0025-4
(Ook Een hele kunst, Avé Caesar!, De Vikingen!, Leve de Koning!, Ridders en kastelen)
- **Vet oud!**, de Nederlandse geschiedenis voor jongeren in 25 verhalen, Richard Zuiderveld en Aant-Jelle Soepboer, Karakter Uitgevers, ISBN 978-90-452-0128-3
(Ook Vet oud! Europa & Tweede Wereldoorlog)
- **Over vroeger en nu**, verhalen bij de canon, Agave Kruijssen, Martine Letterie en Janny van der Molen, Ploegsma, ISBN 978-90-216-7671-5
- **Het grote geschiedenisboek**, Wim Daniëls, Scala Leuker Leren, ISBN 978-90-779-9001-8

Tijd van jagers en boeren

In dit tijdvak is er eigenlijk nog geen sprake van een stad. Ook is er een duidelijke omslag, eerst leefden de mensen als jagers en verzamelaars, ze trokken rond. Later vestigden ze zich op één plaats, bijvoorbeeld bij een rivier en verbouwden gewassen en hielden vee.

Prehistorie

- De levenswijze van jagers en verzamelaars (nomaden)
- Het ontstaan van landbouw en landbouwsamenlevingen (vaste verblijfplaats, meer bezit, geloof in hiernamaals, hunebedden)

Jagers en verzamelaars

1. Jager
2. Verzamelaar
3. Visser
4. Vuursteenbewerker
5. Priester

Boeren

1. Boer / veehouder
2. Smid
3. Pottenbakker
4. Wever
5. Hunebedbouwer

Tijd van Grieken en Romeinen

Oudheid - 500 na Christus

- Verspreiding Grieks-Romeinse cultuur en confrontatie Germaanse cultuur (infrastructuur, geld, Romeinse technologie, Romeinse Limes)
- Christendom in het Romeinse Rijk (ontstaan Christendom, monotheïsme)

1. soldaat
2. slaaf
3. senator
4. eigenaar badhuis
5. herbergier
6. leraar
7. ingenieur/bouwmeester
8. muntmeester
9. priester

Tijd van monniken en ridders

Vroege middeleeuwen, 500-1000

- de verspreiding van het christendom tot in de Lage Landen (Willibrord, Bonifatius, monniken en kloosters)
- hofstelsel en horigheid (volksverhuizingen, horigheid, leenstelsel, Karel de Grote)

1. Monnik
2. Bisschop
3. Boer (horige)
4. Ridder (leenman)
5. Zeevisser
6. Edelsmid
7. Timmerman
8. Glasblazer
9. Kaarsenmaker

Tijd van steden en staten

Zijn er in jullie gebied/stad andere ambachten belangrijk? Kies daar dan voor. Let in dit tijdvak op het verschil tussen poorters (inwoners van de stad met stadsrechten) en niet-poorters.

Hoge en late middeleeuwen, 1000-1500

- opkomst van handel en ontstaan van steden (de Hanze)
 - opkomst van de stedelijke burgerij en toenemende zelfstandigheid van steden (ambachten, gilden, stadsbestuur en stadsrechten, burgers, Floris V)
1. Koopman
 2. Magistraat
 - a. *Stadsbestuurder, beslist over stadsmuur, pleinen, bruggen, dammen etc., int belastingen maar betaalt ook belasting aan graaf*
 3. Baljuw
 - a. *Toezichtouder, een soort mix tussen burgemeester, politiechef en rechter*
 4. Steenhouwer
 5. Barbier/chirurgijn
 6. Bierbrouwer
 7. Molenaar op een graanmolen
 - a. *Mensen waren verplicht hun graan bij de molen te laten malen, ze mochten het niet zelf doen.*
 8. Poortwachter
 9. Minstreel
 10. Lakenwever
 11. Volder (de stap na het weven van een laken)

Tijd van ontdekkers en hervormers

Renaissance, 1500-1600

- het begin van de overzeese Europese expansie (ontdekkingsreizen, Barentz, Houtman)
 - de Opstand en het ontstaan van een onafhankelijke Nederlandse staat (Karel V, Philips II, Beeldenstorm, Willem van Oranje, ontstaan Republiek der Zeven Verenigde Nederland)
 - Reformatie en splitsing in de christelijke kerk (Erasmus, Luther)
1. Boekdrukker
 2. Molenaar op een houtzaagmolen (met krukas)
 - a. *De krukas werd in deze tijd voor het eerst gebruikt op een houtzaagmolen en zo konden er veel sneller planken voor scheepsbouw worden gemaakt.*
 3. Scheepsbouwer
 4. Watergeus
 5. Predikant / hagenpreker
 6. Kanonnier (huursoldaat)
 7. Waagmeester
 8. Kaartenmaker
 9. Rekenaar / wiskundige
 - a. *In dit tijdvak werden de Arabische cijfers (die we nu nog steeds gebruiken) in plaats van de Romeinse cijfers steeds meer gebruikt. Dat maakte rekenen veel makkelijker en nieuwe tabellen voor bijvoorbeeld rentepercentages zorgden voor steeds meer handel.*

Tijd van regenten en vorsten

Gouden eeuw, 1600-1700

- ontstaan van het handelskapitalisme en begin van een wereldeconomie (VOC, Nederlands-Indië, Atlas Major van Bleau, Michiel de Ruyter, Engelse oorlogen)
- Burgerlijk bestuur en stedelijke cultuur in Nederland (de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, gewesten, stadhouder, raadspensionaris, Statenbijbel, Grachtengordel, Buitenhuisen, Spinoza, Christiaan Huygens, Rembrandt, de Beemster)

1. Regent (bestuurder)
2. Ingenieur / waterbouwkundige (droogleggingen)
3. Kunstschilder (Hollandse Meesters)
4. Rederijker (vereniging van schrijvers en dichters)
5. Specerijen-koopman (VOC, specerijen uit Oost-Indië)
6. Beurshandelaar (geld investeren, eerste beurs)
7. Wetenschapper (optica, Huygens, van Leeuwenhoek)
8. Plateelbakker (aardewerk, Delfts Blauw)
9. Wees

Tijd van pruiken en revoluties

Verlichting, 1700-1800

- slavenarbeid op plantages en opkomst van het abolitionisme (slavenplantages o.a. Suriname, WIC)
- het streven naar grondrechten en naar politieke invloed van de burgerij in de Franse en Bataafse revolutie (Eise Eisinga, verwerping standverschillen, Patriotten, Bataafse Republiek)

1. Pruikenmaker
2. Koetsier / Postiljon
3. Slavenhandelaar
4. Schoorsteenveger
5. Koffiehuis-baas
6. Kamermeisje
7. Hoedenmaker
8. Trekschuitschipper
9. Lantaarnopsteker
10. Gouvernante

Tijd van burgers en stoommachines

Industriële revolutie, 1800-1900

- het ontstaan van het parlementaire stelsel en de toename van de volksinvloed (Napoleon Bonaparte, burgerlijke stand, Koninkrijk der Nederlanden, Koning Willem I, Grondwet 1848, kiesrecht, politieke partijen)
- de industriële revolutie en de opkomst van de emancipatiebewegingen (uitvindingen, spinnen en weven, stoomkracht, verstedelijking, De eerste spoorlijn, Verzet tegen kinderarbeid, Vincent van Gogh, Aletta Jacobs, vrouwenkiesrecht, Max Havelaar)

1. Machinist
2. Telegrafist
3. Fabrieksarbeider (kan kind zijn!)
4. Mijnwerker
5. Politicus
6. Fotograaf
7. Postbode
8. Schoolmeester
9. Paardentrambestuurder
10. Vakbondsleider

Tijd van wereldoorlogen

WOI en WOII, 1900-1950

- De Eerste Wereldoorlog (Nederland neutraal, totale oorlog, loopgraven, algemeen kiesrecht, De Stijl)
- de economische wereldcrisis (instorting beurs 1929, werkloosheid, De crisisjaren)
- de Duitse bezetting en de Jodenvervolgning (fascisme, bezetting, collaboranten en verzet, hongervinter, Jodenvervolgning, Anne Frank, Westerbork)

1. Werkloze (tijdens crisis)
2. Soldaat
3. Verzetsstrijder
4. Onderduiker
5. Fietsenmaker
6. Stationsjuffrouw
7. Melkboer
8. Telefonist
9. Typist
10. Piloot
11. Radioverslaggever

Tijd van televisie en computers

1950-nu

- Nationalistische bewegingen in koloniën, streven naar onafhankelijkheid (Indonesië, onafhankelijkheid Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen, onafhankelijkheid Suriname)
 - de blokvorming tussen Oost en west en de Koude Oorlog (koude oorlog, Berlijnse muur, IJzeren gordijn, uiteenvallen Joegoslavië, Srebrenica)
 - sociaal-culturele veranderingen en toenemende pluriformiteit vanaf de jaren '60 (Willem Drees, verzorgingsstaat, welvaart en individualisering, technologie, Televisie, milieu, ontzuiling, De Watersnood, Haven van Rotterdam, De gasbel, Annie M.G. Schmidt, immigratie, Veelkleurig Nederland)
 - Europese integratie (EEG, NAVO, vrije markt binnen Europa)
1. Baas Café/terras aan de rivier (of andere horeca)
 2. Wethouder verkeer/mobiliteit
 3. Fietskoerier
 4. Hijskraanbestuurder in de haven
 5. Eigenaar fabriek/industrie aan het water
 6. Bioloog, gespecialiseerd in rivierleven
 7. Politieagent
 8. Inwoner die elke dag aan andere kant rivier moet zijn (scholier met school aan andere kant of iemand die aan de overkant werkt)
 - a. Vakkenvuller / vlogger
 - b. Bso-medewerker
 - c. Computerprogrammeur
 - d. Reclamebureau-medewerker
 9. Oudere met pensioen die slecht ter been is en bij veel verschillende zorginstellingen langs moet